



**Växjö, Utvandrarnas Hus**  
**1 februari 2010**

---

# **Upphovsrätt och fotografier**

Catharina Ekdahl, förbundsjurist  
Svenska Fotografers Förbund

# Liten meny

- Upphovsrätt och fotografier
- Om att teckna avtal med fotografer
- Om människor på bild
- Befintliga avtal, mallar och rekommendationer
- Internationella influenser
- När får man fotografera?
- Praktiska råd och tips

# Upphovsrätt och fotografier

- Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk
  - ◆ Skiftet från fotolag till upphovsrättslag år 1994
  - ◆ Fotolagen:
    - ★ "Fotografier med vetenskapligt eller konstnärligt värde" och "fotografier i allmänhet"
    - ★ "Beställarregeln"
  - ◆ Upphovsrättslagen:
    - ★ "Fotografiska verk" och "fotografiska bilder"
    - ★ "Beställd porträttbild"

# Upphovsrätt och fotografier

- Upphovsrättslagens skydd:
  - ◆ Ekonomisk upphovsrätt § 2:
    - ★ Exemplarframställning och tillgängliggörande för allmänheten i ursprungligt och bearbetat skick
  - ◆ Ideell upphovsrätt § 3:
    - ★ Namnangivelserätt och rätt att motsätta sig kränkande bearbetning och/eller sammanhang - jmf s k "Orphan works"
- Skyddstid för fotografier:
  - ★ Innan år 1994 (eg. 1996): 25-/50-årsregeln
  - ★ Efter år 1994 (eg. 1996): 50-/70-årsregeln
  - ★ Beräkning från år 1939 eller 1969?

# Upphovsrätt och fotografier

- Inskränkningar i upphovsrätten gällande fotografier:
  - ◆ För privat bruk (§ 12)
  - ◆ Arkiv och bibliotek (§ 16)
    - ★ Exemplar för bevarande-, kompletterings- och forskningsändamål
    - ★ Förse lånesökande med exemplar av enskild artikel eller korta avsnitt
    - ★ Användning i läsapparater
  - ◆ Offentlig visning av konstverk (§ 20)
  - ◆ "Bild i bild" (§ 20a)

# Upphovsrätt och fotografier

- ◆ Fritt återgivande av konstverk (§ 23)  
(- jmf "citaträtten")
  - ★ I anslutning till vetenskaplig framställning (ej förvärvssyfte)
  - ★ Kritisk framställning (ej digital form)
  - ★ Dagshändelse i tidning/tidskrift
- ◆ Fri avbildning av konstverk (§ 24)
  - ★ Stadigvarande placering utomhus på allmän plats
  - ★ Annonser inför och under utställ/försäljn.
  - ★ Konstverk som ingår i samling (dock ej i digital form)
  - ★ Byggnader

# Om att teckna avtal med fotografer

## Att avtala om upphovsrätt

- ◆ Dispositiva eller tvingande regler
- ◆ Olika förvärv av fotografier
  - ★ Uppdragsfotografering
  - ★ Köp av arkivbild
  - ★ Donation av bildsamlingar
- ◆ Anställda eller frilansfotografer
- ◆ Specifikationsprincipen
- ◆ Avtalslicenser

**Hur avtala om upphovsrätten löpt ut?**

**För vad kan man ta betalt?**

# Befintliga avtal, mallar och rekommendationer

- Statliga utställningsavtalet
  - ◆ Nytt avtal från 1 januari 2009
  - ◆ Normalavtalet (MU-avtalet)
- Avtalsmall om överlåtelse av fotografiska bildsamlingar/enstaka verk
- Avtalsmall om upphovsrätt för anställda fotografer på museer m m
- Diverse övriga avtalsmallar på [www.sfoto.se](http://www.sfoto.se) under rubriken "Priser, avtal och villkor"

# Om människor på bild

## PERSONUPPGIFTLAGEN

- Helt eller delvis automatiserad behandling.
- Personuppgifter; "All slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet"
- Nu levande och identifierbar person
- Samtycke; "Varje slag av frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken den registrerade, efter att ha fått information, godtar behandling av personuppgifter som rör honom eller henne"
- Missbruksmodell istället för hanteringsmodell fr o m 1 januari 2009
- Utgivningsbevis --> grundlagsskydd
- I journalistiskt syfte eller konstnärligt skapande

# Om människor på bild forts

## LAGEN OM NAMN OCH BILD I REKLAM

- Reklam
  - ◆ Kommersiell reklam
  - ◆ Ideell reklam
  - ◆ "Annan som handlar på näringsidkares vägnar"
- Namn, bild och "annan beteckning"
- Levande, identifierbara personer
- Samtycke
- Offentlig och ickeoffentlig person
- Minderåriga

# Internationella influenser

## På fotografiområdet

- ◆ Fotograferingsförbud på olika platser
- ◆ "Propertyrelease"
- ◆ Royaltyfria bilder & microstock
- ◆ Exklusiv bindning av fotografen
- ◆ Oskäliga avtal och avtalsvillkor
- ◆ Friskrivningsklausuler
- ◆ The Digital Library Initiative - *Europeana*

# När får man fotografera?

- Fotografering alltid tillåten!
  - ◆ Uppdragsfotografering
  - ◆ Allmän plats, en definition
  - ◆ Flygfotografering tillåten, men granskning krävs --> försvarsmakten (om ej självgranskningsrätt)
- Fotograferingsförbud eller hinder för fotografering
  - ◆ Försvarsskäl, skyddsobjekt
  - ◆ Privat mark/bestämmanderätt - tomt, skola
  - ◆ Rättsväsendet - i domstolen

# När får man fotografera?

- Integritetsskyddskommitténs lagförslag:
  - ◆ Fotograferingsförbud i brottsbalken:
    - ◆ 4 kap. 6 a § BrB
  - Den som olovligen fotograferar någon som befinner sig på en plats dit allmänheten inte har insyn döms, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna var försvarlig, för olovlig fotografering till böter och fängelse i högst två år.
    - ◆ Del 1: "Olovlig fotografering"
    - ◆ Del 2: "Allmänheten inte har insyn"
    - ◆ Del 3: "Om inte gärningen var försvarlig"

# Praktiska råd och tips

- 1) Fotografier kräver tillstånd för användning såvida inte laglig inskränkning gäller eller skyddstiden har löpt ut.
- 2) Användningsrätten ska gälla i ett bestämt sammanhang och på ett bestämt sätt
- 3) Originalen tillhör upphovsmannen
- 4) Återanvändning kräver tillstånd och kan medföra ny ersättning till upphovsmannen
- 5) Beskrifningar, retuscher och manipulering får inte ske utan tillstånd
- 6) Upphovsmannen ska alltid namnges såvida det inte är praktiskt eller tekniskt omöjligt
- 7) Tänk på skyddstiden - år 1939 och år 1969!
- 8) Inhämta samtycke från människor på bild

# Tack för mig!

[catharina.ekdahl@sfoto.se](mailto:catharina.ekdahl@sfoto.se)

08-702 03 78